

II. RECENZII

RAPORT DE PROGRES GLOBAL PRIVIND INDICATORII OBIECTIVULUI 16 PENTRU DEZVOLTARE DURABILĂ: UN APEL LA ACȚIUNE PENTRU PACE, JUSTIȚIE ȘI INCLUZIUNE (UNODC, OHCHR, UNDP, 2023)

ADINA – MARIA NIKOLIĆ

Abstract:

The global progress report was produced by the United Nations Development Programme, the United Nations Office on Drugs and Crime, and the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. It is the first report providing a comprehensive analysis of the progress made in achieving the targets outlined in Goal 16, for which there is sufficient data. Based on the available information, the report authors urge decision-makers to recognize that the current pace of change is insufficient to address some of the most significant challenges people are facing today. The inclusion of Goal 16 in the 2030 Agenda for Sustainable Development acknowledged that peace, justice, inclusion, and development are closely interconnected, and all of them are equally necessary to create the fundamental conditions for implementing and achieving the other goals.

Keywords: 2030 Agenda, progress, sustainable development, action, peace, justice, inclusion

Résumé :

Le rapport d'avancement mondial a été produit en 2023 par le Programme des Nations Unies pour le développement, l'Office des Nations Unies contre la drogue et le crime et le Haut-Commissariat des Nations Unies aux droits de l'homme, étant le premier à présenter une analyse synthétique des progrès réalisés dans la réalisation des objectifs, cibles fixées par l'objectif de développement durable 16, pour lesquelles il existe suffisamment d'informations. Ainsi, sur la base des informations disponibles, les auteurs du rapport exhortent les décideurs à se rendre compte que le rythme actuel du changement est insuffisant pour relever certains des défis les plus importants auxquels l'humanité est aujourd'hui confrontée. L'inclusion de l'objectif 16 dans le Programme de développement durable à l'horizon 2030 témoigne de la reconnaissance du fait que la paix, la justice, l'inclusion et le développement sont étroitement

* E-mail: adina.nikolic@irdo.ro

liés et que tous ces éléments sont nécessaires pour créer les conditions fondamentales nécessaires à la mise en œuvre et à la réalisation des autres objectifs envisagés.

Mots-clés : Agenda 2030, progrès, développement durable, action, paix, justice, inclusion

Anul 2015 a reprezentat momentul de cotitură al istoriei recente, când liderii lumii au conchis imperiozitatea luării unor măsuri concrete în direcția protejării planetei și, inerent, crearea unui viitor mai bun pentru umanitate. Ca atare, s-a stabilit un set ambițios de 17 obiective, menit să abordeze aspecte legate de bunăstarea oamenilor, protejarea planetei și promovarea prosperității, cunoscut sub denumirea de Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.

Acum, opt ani mai târziu, se constată că evoluția în implementarea acestei agende deviază cu mult de la traiectoria corectă și că progresul către atingerea obiectivului de dezvoltare durabilă (ODD) 16, prin care țările își propun să creeze societăți mai pașnice, juste și incluzive, este îngrijorător de lent, în unele cazuri chiar evoluând în direcția greșită.

Astfel, Raportul de progres global¹ prezintă aspecte ce țin de interconectarea obiectivelor și indicatorilor din cadrul ODD 16 al Agendei 2030, care prevede pe lângă cele menționate anterior și facilitarea accesului la justiție pentru toate persoanele, precum și dezvoltarea unor instituții eficiente, responsabile și incluzive la toate nivelurile.

Încă din anul 2015, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Biroul ONU pentru Droguri și Criminalitate (UNODC) și Biroul Înaltului Comisariat al Națiunilor Unite pentru Drepturile Omului (OHCHR) au lucrat în strânsă colaborare cu instituții naționale și experți pentru a dezvolta metodologii și a spori disponibilitatea informațiilor relevante la nivel național și comparabile la nivel global, în domeniul drepturilor omului, justiției și guvernării. Prin urmare, au fost create mai multe instrumente pentru a satisface cerințele de monitorizare a guvernării, corupției, criminalității, accesului la justiție și pentru a oferi orientări privind aplicarea unei abordări bazate pe drepturile omului asupra informațiilor culese. Cu toate acestea, este necesară o investiție mult mai semnificativă pentru a asigura generarea unor informații precise, fiabile și dezagregate, astfel încât nicio persoană să nu fie neglijată. Aceste informații sunt esențiale pentru elaborarea politicilor naționale și stabilirea priorităților, precum și pentru sporirea transparenței și responsabilității față de cetățeni.

¹ <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-unodc-unhchr-global-progress-report-on-sdg-16-indicators.pdf>

După cum relevă datele prezentate în acest raport, se ilustrează în termeni clari stadiul actual al obiectivului 16. Statele regresează în privința obligațiilor în materie de drepturile omului, iar corupția și guvernele neproductive erodează contractele sociale slăbite. Violența și insecuritatea sunt într-o continuă creștere, iar natura conflictelor evoluează, traficul de persoane pare să fie tot mai dificil de detectat, iar discrepanța observată în capacitatea persoanelor de a avea acces la justiție rămâne semnificativă, în special în cazul celor marginalizate. Totodată, există o corelație clară între mită și impactul asupra indivizilor și al afacerilor, femeile sunt subreprezentate la nivelurile superioare ale procesului de luare a deciziilor, realitatea cotidiană devine din ce în ce mai periculoasă și potențial mortală pentru apărătorii drepturilor omului și jurnaliști, în timp ce discriminarea este răspândită la nivel mondial, una din șase persoane confruntându-se cu o situație discriminatorie în ultimele 12 luni.

În acest context, la nivel mondial se observă că încrederea în instituții se diminuează în timp ce sistemele guvernamentale se confruntă cu presiunea așteptărilor cetățenilor. Schimbările neconstituționale de putere subminează statul de drept și drepturile omului, slăbind astfel sistemele de guvernare. Eforturile de reducere a violenței, de facilitare a accesului la justiție, guvernarea incluzivă și stabilirea unor societăți pașnice stagnează sau chiar capătă o conotație negativă. Situația femeilor, conform anumitor indicatori, este mai gravă decât cea a bărbaților – există mai multe femei victime ale violenței sexuale (deși bărbații continuă să fie principalii afectați de violență în general), ele se simt mai puțin în siguranță și se confruntă cu obstacole semnificative în realizarea justiției și reprezentării echitabile..

În pofida acestor aspecte, însă, cursul actual nu este unul inevitabil. Au rămas la dispoziție șapte ani pentru a face schimbările necesare și pentru a intensifica eforturile transformative în vederea atingerii obiectivelor trasate în anul 2015. Astfel, în mod inerent, raportul subliniază necesitatea de a aborda problemele legate de violență, justiție, drepturile omului și guvernare pentru a dezvolta societăți mai pașnice, juste și incluzive, facilitând astfel progresul în toate aspectele Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă.

Principalele obiective monitorizate de indicatorii ODD 16 includ următoarele aspecte denumite generic ținte: reducerea semnificativă a tuturor formelor de violență și ratelor de deces conexe, pretutindeni; stoparea abuzului, exploatării, traficului și a tuturor formelor de violență și torturii copiilor; promovarea statului de drept la nivel național și internațional și asigurarea accesul egal la justiție pentru toți; reducerea semnificativă a fluxurilor ilicite financiare și de armament; consolidarea recuperării și returnării bunurilor furate și combaterea tuturor formelor de crimă organizată; reducerea

semnificativă a corupției și dării de mită în toate formele sale; dezvoltarea instituțiilor eficiente, responsabile și transparente la toate nivelurile; asigurarea procesului decizional receptiv, incluziv, participativ și reprezentativ la toate nivelurile; extinderea și consolidarea participării țărilor în curs de dezvoltare în instituțiile de guvernare globală; asigurarea identității legale tuturor, inclusiv înregistrarea nașterii, asigurarea accesului public la informații și protejarea libertăților fundamentale, în conformitate cu legislația națională și acordurile internaționale.

În timp ce națiunile încep să se redreseze în urma pandemiei de COVID-19 și a impactului său asupra economiei, apar treptat alte crize. Conflictul armat din Ucraina a generat o creștere a prețurilor alimentelor și energiei la nivel global. Inflația semnificativă și povara datoriilor cu care se confruntă multe țări amplifică incertitudinea și fac dificilă asigurarea mijloacelor de trai, mai ales pentru cei deja marginalizați. Schimbările climatice și pierderea biodiversității au condus la tipare meteorologice imprevizibile, caracterizate de căldură extremă, secetă și inundații în diverse regiuni ale lumii, afectând viețile localnicilor și mijloacele de trai.

În ceea ce privește constatările-cheie și implicațiile politicilor, informațiile disponibile relevă faptul că progresele către atingerea ODD 16 au fost minime sau chiar absente de la lansarea Agendei 2030 pentru Dezvoltare Durabilă în 2015. Progrese semnificative s-au înregistrat în aproximativ o treime din țintele obiectivului 16, în timp ce aproximativ un sfert au stagnat sau au înregistrat regres, iar pentru peste 40% dintre ținte încă nu există date suficiente pentru monitorizare. În același timp, accesul la informații a crescut, direct proporțional cu numărul țărilor care au adoptat legi pentru garantarea accesului public la informații, observându-se o creștere cu aproape o treime din 2015 până în prezent.

Cu toate acestea, majoritatea datelor disponibile recente indică faptul că progresele realizate au stagnat sau chiar au regresat începând cu anul 2020. Mai mult, numărul victimelor identificate traficului de persoane a înregistrat prima scădere în ultimii 20 de ani, cel mai probabil din cauza impactului pandemiei de COVID-19 asupra răspunsurilor anti-trafic și asupra capacității de identificare a victimelor. În același timp, inegalitățile structurale și noile provocări adaugă o presiune suplimentară asupra instituțiilor pentru drepturile omului, ținând cont de populația globală a deținuților și de numărul în creștere de jurnaliști și apărători ai drepturilor omului uciși. Pe lângă faptul că pandemia de COVID-19 a redus capacitatea țărilor de a detecta traficul de persoane, eliberarea unui număr semnificativ de persoane (condamnați) din

închisorile din întreaga lume în timpul pandemiei a condus la creșterea procentului global al deținuților necondamnați aflați în detenție.

Copiii continuă să fie expuși la violență. La nivel mondial, aproape jumătate dintre aceștia devin victime ale violenței comise de către cei care îi îngrijesc, copiii reprezentând în continuare majoritatea victimelor traficului de persoane. În timp ce în unele părți ale lumii s-a realizat înregistrarea universală a nașterilor, în altele guvernele încă se confruntă cu numeroase provocări, aproximativ 1 din 4 copii cu vârsta sub 5 ani din întreaga lume nefiind niciodată înregistrați oficial. Recent, identitatea legală a fost acordată nu doar prin înregistrarea nașterii, ci și prin intermediul sistemelor naționale de identitate.

Femeile și bărbații sunt afectați în mod diferit de provocările abordate de obiectivul 16. Femeile rămân subreprezentate la nivelurile superioare de luare a deciziilor și suprareprezentate la niveluri mai joase în serviciul public. Creșterea reprezentării femeilor în parlamente are loc prea lent pentru a atinge paritatea cu cea a bărbaților până în 2030. În același timp, bărbații constituie cea mai mare parte a victimelor violenței la nivel mondial și sunt cei mai expuși la provocările legate de accesul la justiție. Acest lucru este evidențiat de faptul că bărbații reprezintă o proporție mult mai mare decât femeile din numărul persoanelor încarcerate, cu toate că femeile din închisoare au o pondere mai mare din cei reținuți, dar fără sentință. Femeile constituie, de asemenea, cea mai mare parte a victimelor traficului de persoane, fără a menționa violența domestică. În plus, ele se simt mai puțin în siguranță în spațiul public decât bărbații, iar proporția deceselor provocate de conflicte este în creștere pentru femei.

Sărăcia și corupția sunt strâns legate, astfel încât se poate observa că țările cu venituri reduse înregistrează niveluri crescute ale dării și luării de mită. Corupția, exprimată prin mita administrativă, rămâne o problemă la nivel mondial, cu 20% dintre cei care accesează servicii publice declarând că au dat mită în acest scop. De asemenea, violența are o corelație negativă cu nivelurile de educație și sărăcie.

Principalele progrese înregistrate în cadrul indicatorilor privitori la ODD 16 includ creșterea numărului de țări care au adoptat legi pentru a garanta accesul public la informații, progresul în ceea ce privește proporția copiilor sub vârsta de 5 ani înregistrați la naștere, creșterea numărului de instituții naționale independente pentru drepturile omului și o extindere notabilă a disponibilității informațiilor pentru indicatorii ODD 16.

În același timp, principalele obstacole includ creșterea ratei omuciderilor, sporirea numărului de decese ca urmare a conflictelor, reducerea numărului

de victime identificate ale traficului de persoane detectate din cauza capacității reduse de răspuns anti-trafic și de identificare a victimelor, creșterea numărului de deținuți necondamnați, în special în rândul femeilor, creșterea abaterilor în bugetul guvernamental, și numărul în creștere al apărătorilor drepturilor omului, jurnaliștilor și sindicaliștilor uciși. În ceea ce privește instituțiile naționale pentru drepturile omului, deși s-a înregistrat o evoluție de-a lungul ultimilor ani, 6 din 10 state de pe mapamond nu au încă o astfel de instituție la nivel național care să fie aliniată Principiilor de la Paris.²

În esență, impactul acestor piedici asupra indicatorilor ODD 16 influențează celelalte obiective prin faptul că o creștere a ratei de omucidere determină o diminuare a nivelurilor și a ritmului de creștere a PIB-ului per capita.

Cei 24 de indicatori determinați la nivel global pentru evaluarea progresului privind obiectivul 16 pot fi împărțiți în două categorii principale, în funcție de sursă: indicatori bazați pe date administrative și indicatori care au la bază sondaje. În funcție de sursa informațiilor, au fost elaborate de către UNODC, UNDP și OHCHR instrumente metodologice și inițiative diferite de dezvoltare a capacității, pentru a sprijini țările în culegerea informațiilor privind ODD 16. De asemenea, se urmărește sublinierea potențialului utilizării datelor provenite din indicatorii obiectivului 16 pentru a explora perspective în diverse aspecte ale ODD-urilor. Acest demers poate fi urmat de studii suplimentare privind aspecte emergente, cu scopul de a accelera acțiunile către consolidarea de societăți pașnice și prospere pentru toți oamenii și pentru planetă.

Deși cuantificarea efectului pe care progresul sau regresul în ceea ce privește obiectivul 16 îl poate avea asupra realizării celorlalte ODD-uri este o provocare, acest raport își propune să prezinte și impactul piedicilor asupra progresului cu privire la atingerea ODD 16. Ca urmare, ultima parte a raportului este dedicată unui studiu privind impactul violenței asupra dezvoltării economice, în special al violenței criminale, ca exemplu ilustrativ al modului în care obiectivul 16 poate influența celelalte obiective circumscrise Agendei 2030.

Violența criminală nu generează doar costuri directe asupra societății prin pierderea de vieți, ci are și repercusiuni economice indirecte, distorsionând procesele de luare a deciziilor. Impactul violenței poate fi atât direct, prin săvârșirea unui act criminal care cauzează vătămare sau moarte, cât și indirect. Costurile indirecte, cunoscute adesea sub denumirea de costuri adiționale de ordin secund, au diverse efecte adverse asupra economiei, cum ar fi reducerea investițiilor din cauza temerii legate de infracțiuni, scăderea productivității ca rezultat al traumei fizice sau psihologice, diminuarea încrederii în statul

² Principii referitoare la statutul instituțiilor naționale (rezoluția Adunării Generale 48/134).

de drept, diminuarea orelor de muncă și limitarea activităților economice din cauza restricțiilor de deplasare. În situații extreme, poate să conducă chiar la emigrarea indivizilor, din considerente de siguranță.

Implicațiile structurale pe termen lung ale acestor costuri asupra economiei sunt semnificative. Pierderea perceptibilă a securității, generată de slăbirea aplicării legii și diminuarea protecției drepturilor de proprietate privată, creează condiții nefavorabile pentru activitățile antreprenoriale. În plus, activitatea infracțională afectează în mod negativ capacitatea unui stat de a atrage forță de muncă calificată și investiții atât interne, cât și străine. De asemenea, conduce la o reducere a competitivității între companii și la o creștere a incertitudinii în domeniul afacerilor.

Analiza prezentată în acest raport se concentrează asupra impactului criminalității asupra creșterii economice, în încercarea de a determina dacă criminalitatea împiedică progresul economic al țărilor. Teoretic, există mai multe canale prin care criminalitatea poate afecta performanța generală a unei economii și potențialul său de dezvoltare. Un aspect crucial este faptul că activitățile criminale cresc riscul, acționând practic ca o taxă asupra randamentelor investițiilor. Această realocare a resurselor de la utilizarea productivă la activități de protecție influențează negativ acumularea de capital. Prin urmare, atât investițiile private interne, cât și cele străine, au tendința de a scădea.

În plus, criminalitatea subminează încrederea în statul de drept și în instituțiile publice, afectând relațiile sociale și perturbând interacțiunile locale între companii. În general, impactul negativ al criminalității asupra unei economii poate afecta atât investițiile, cât și acumularea de capital uman, împiedicând creșterea economică și dezvoltarea. Efectele multiplicatoare în costurile directe și indirecte ale criminalității amplifică consecințele economice, generând repercusiuni și mai mari asupra economiei în ansamblu.

Cu toate acestea, nu există un consens cu privire la legătura dintre criminalitate și creștere economică. Dovezi mixte privind interrelațiile dintre aceste două aspecte depind în principal de metoda econometrică utilizată și de țara analizată. Activitatea și creșterea economică sunt influențate de o gamă vastă de factori, iar violența criminală, reprezentată de rata omuciderilor, este doar una dintre multele variabile implicate. Simpla comparație a ratelor de creștere în timp cu nivelurile de violență sau comparația între țări nu este suficientă pentru a înțelege pe deplin relația dintre criminalitate și performanța economică. Evoluțiile macroeconomice majore pot acoperi sau masca efectele potențiale ale modificărilor ratei omuciderilor asupra creșterii economice.

Pentru a examina în detaliu relația dintre criminalitate și creșterea economică, este esențială o abordare mai elaborată și nuanțată, care să țină cont

de interacțiunea dintre mai mulți factori și să verifice alte variabile semnificative care ar putea perturba analiza. Acest lucru permite o înțelegere mai precisă a modului în care criminalitatea influențează creșterea economică și totodată oferă informații factorilor de decizie relevanți pentru a elabora strategii eficiente.³

În lumina argumentelor prezentate anterior, devine clară importanța atingerii țintelor stabilite în cadrul obiectivului 16 pentru îndeplinirea tuturor celorlalte ODD-uri care au impact asupra ratei omuciderilor, dat fiind faptul că multe dintre aceste obiective și țintele asociate sunt interconectate și generează efecte combinate. În mod ideal, un sistem de justiție penală eficient ar trebui să promoveze statul de drept și drepturile omului, asigurând anchete obiective, urmărire penală promptă și pronunțarea corectă a sentințelor pentru cei găsiți vinovați de omucideri. În plus, îmbunătățirile aduse indicatorilor obiectivului 16 pot să creeze sinergii multiple cu alte ținte ale ODD, cum ar fi cele referitoare la combaterea sărăciei, accesul la servicii de bază și crearea unui mediu economic stabil, favorabil investițiilor, care poate genera locuri de muncă și, implicit, oferi ajutor celor mai defavorizați să avanseze în ierarhia socială. Dacă creșterea economică se reflectă efectiv în politici sociale și de redistribuție, aceste aspecte vor constitui un stimulent pentru ca indivizii să se implice mai puțin în activități criminale, contribuind astfel la îmbunătățirea progresului socio-economic al statelor.

Ca atare, există dovezi tot mai clare cu privire la legăturile strânse dintre abordarea societăților pașnice, juste și incluzive și eradicarea sărăciei și inechității. Mai mult, se observă aspectele dezvoltate *a priori*: reducerea omuciderilor poate avea un impact semnificativ asupra PIB-ului, calitatea sistemelor de guvernare influențează rezultatele dezvoltării și respectarea drepturilor omului reprezintă fundamentul principiului de a nu lăsa pe nimeni în urmă. Așadar, dacă se integrează acțiunile colective, angajamentul politic și deciziile prompte, încă există posibilitatea de a atinge obiectivele referitoare la pace, justiție și incluziune.

³ Pentru detalii suplimentare despre metodele utilizate în analiza curentă a se vedea anexa metodologică a raportului, disponibilă online la adresa <https://www.undp.org/publications/global-progress-report-sustainable-development-goal-16-indicators-wake-call-action-peace-justice-and-inclusion>